

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА РУБЕЖЕМ

викладання навчальної дисципліни не залежить від стажу педагогічної діяльності викладача та кількості виконання самостійних завдань, а від знань, умінь і навичок педагога викладати навчальну дисципліну і педагогічних принципів оцінювання: об'єктивності, регулярності, переконливості і усвідомленості, вимогливості та науковості, індивідуального підходу, доброзичливості, заохочення і стимулювання, творчого володіння виховними засобами оцінювання, творчо-емоційного взаємозв'язку викладача і студента, педагогічної майстерності [1, 46].

Висновок. Отже, можна дійти висновку, що досвідчені викладачі й педагоги, які розпочинають свою педагогічну діяльність, повинні ставити за мету викладання навчальної дисципліни й чітко виконувати цілі та завдання її ґрунтового опанування.

На основі порівняльно-педагогічного аналізу, встановлено важливу роль підходів до стандартизації процесу діагностування якісного рівня знань викладачів у вищих навчальних закладах, що забезпечують об'єктивність, науковість, обґрунтованість і переконливість

діагностики якісних показників професійної підготовки професорсько-викладацького складу у вищих навчальних закладах США, які сприятимуть виробленню нових підходів у вдосконаленні оцінювання рівня якості вітчизняної педагогічної діяльності.

Вивчення зарубіжного досвіду з питань рівня якості педагогічної діяльності викладачів США та застосування нових методів діагностування професорсько-викладацького складу у вищих навчальних закладах України допоможе підвищити рівень викладання навчальної дисципліни у вітчизняних закладах освіти

1. Зварич І.М. Педагогічні засади оцінювання знань студентів у вищих навчальних закладах США: Монографія. – К.: Фенікс, 2008. – 210 с. Бібліогр.: С. 188 – 210.

2. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність: Наук. видан. / Я.Я. Болюбаш, І.Є. Булах, М.Р. Мруга, І.В. Філончук. – К.: Майстер клас, 2007. – 272 с.

3. Strickland G. "Bad Teachers" – Pocket Books. – N.Y., London, Toronto, Sydney, Tokyo, 1998. – 178 p.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2009

УДК 37.02(477)

Ігор Андрощук, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання
Хмельницького національного університету

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА РУБЕЖЕМ

У статті проаналізовано досвід організації технологічного профілю учнів старшої школи за рубежом, подана характеристика організації технологічного профільного навчання в окремих зарубіжних країнах.

Ключові слова: *трудове і технологічне навчання, технологічні профілі, виробництво, сільське господарство, зарубіжжя.*

Вступ. В процесі реформування системи освіти змінилися погляди науковців на освітню галузь "Технологія" і технологічну підготовку учнів, зокрема. Спостерігається тенденція до посилення її зв'язків з виробництвом та підвищення рівня підготовки випускників шкіл до трудової діяльності. У провідних країнах світу школи, орієнтуючись на місцеві потреби регіону, забезпечують варіативність вибору навчання та акцентують увагу на предметах практичного спрямування. При цьому, важливе значення у реформуванні

шкільної освіти в зарубіжних країнах відводиться ролі загальної освіти, трудового, технічного (політехнічного) навчання і виховання, розв'язанню соціально-економічних проблем суспільства шляхом набуття елементарних трудових навичок, розширення трудового досвіду учнів, формування техніко-технологічних та економічних знань, практичних умінь і навичок продуктивної праці, оволодіння певною допрофесійною та професійною підготовкою, розширення політехнічного світогляду і розвитку творчих здібностей учнів на основі взаємозв'язку

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА РУБЕЖЕМ

технологічного навчання з основами наук, ринкової економіки та різними формами господарювання. Тобто, державна політика багатьох країн спрямована на надання учням професійних знань, трудових умінь і навичок та поєднання загальноосвітньої підготовки з професійною.

Постановка проблеми. На сучасному розвитку суспільства та розвитку науково-технічного прогресу провідні країни світу ставлять високі завдання перед технологічною освітою. З метою розв'язання проблем, що постали перед сучасною системою освіти України щодо трудового навчання, доцільно проаналізувати основні підходи до вирішення завдань в галузі технологічної освіти за рубежом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні напрями реформування систем освіти розвинених країн для задоволення потреб на ринку праці полягають в наступному:

- надання молоді необхідних загальних і професійних знань та навичок для майбутнього життя;

- забезпечення верстви населення, яка працює, новими навичками, що задовольняли б потреби сучасного виробництва;

- забезпечення доступу до ринку праці безробітних з недостатнім рівнем освіти [6; 7].

Слід зауважити, що кожна з країн підходила до вирішення цієї проблеми своїм шляхом, враховуючи власні національні традиції, відношення до праці, менталітет. Однак, в європейських державах у навчальних програмах навчальну дисципліну “Технологія” введено у перелік обов’язкових предметів для вивчення. В процесі вивчення курсу трудового навчання поглиблюється індивідуалізація навчального процесу за допомогою спеціальних методичних та технологічних засобів. Водночас у більшості країн зберігається велика варіативність вибору профілю навчання, орієнтуючись на місцеві потреби певного регіону. Тому у старших класах загальноосвітня і технологічна підготовка поєднуються.

Статистика країн Європейського Союзу свідчить, що більшість молоді в цих країнах обирає саме професійні профілі.

Тому налагодження зв'язків між школою, промисловістю і виробництвом є одною з важливих умов поліпшення технологічної підготовки. Так, як школа повинна передбачати ті зміни, які відбуваються у виробничій сфері країни і вносити необхідні корективи та зміни в навчальну діяльність для кращої підготовки підростаючого покоління до життя, праці.

Соціально-економічний розвиток країн

зарубіжжя позитивно впливає на професійно-технологічну освіту, яка змінює свою функцію: займає провідне місце в системі безперервної освіти.

Змінилися і завдання освіти: якщо раніше школа повинна була готувати молодь до вступу у вищий навчальний заклад, то з плином часу її функції дещо набрали іншого характеру – здійснення підготовки учнів до практичної діяльності, до роботи на виробництві, в сільському господарстві відповідно до сучасних ринкових вимог. Підвищення інтересу до предметів технологічного напрямку сприяло введенню в навчальні плани середньої та старшої зарубіжної школи освітньої галузі “Технологія”, яка представлена у кожній країні своїм переліком предметів.

Технологічне навчання в старшій школі стало невід’ємною складовою загальної освіти. Воно спрямоване надавати школярам допрофесійну і професійну підготовку. На сьогоднішній день технологічне навчання виконує функцію загального розвитку особистості, а основним завданням є наближення учнів до світу праці, надання фундаментальної базової технологічної підготовки в напрямі професіоналізації [8].

Тривалість вивчення технологічних профілів в школах за рубежом різна, а саме:

2 роки – Данія (HF курс, що базується на 10-му році folkeskole), Німеччина (деякі землі), Іспанія, Ірландія, Нідерланди (HAVO), Англія, Уельс, Північна Ірландія (GCSE), Шотландія [3; 7].

3 роки – Данія (Gimnasium, NHX, НТХ), Німеччина (більшість земель), Греція, Франція, Ірландія (разом з перехідним роком), Італія (Scuola magistrale), Нідерланди (VWO), Португалія, Фінляндія (+/- 1 рік), Швеція, Норвегія [1; 8].

4 роки – Бельгія (+ можливий додатковий рік), Італія (Istituto magistrale, Liceo artistico + можливий додатковий рік), Люксембург, Австрія (Polytechnischer Lehrgang тривалістю один рік), Англія, Уельс, Північна Ірландія (екзамени рівня GCEA/AS, Ісландія (studentsprof), Ліхтенштейн (Gimnasium) [3; 7].

5 років – Італія (Liceo classico, Liceo scientifico) [8].

При цьому країни Європи прагнуть створити систему виховання та освіти, яка б формувала енергійну особистість. Ця нова система повинна забезпечити відповідність освітньо-професійної підготовки підростаючого покоління вимогам єдиного соціально-економічного простору.

Так, технологічне навчання представлене для вивчення у Великій Британії курсом “Дизайн і технологія”, у Франції – “Технологія”, у Німеччині

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА РУБЕЖЕМ

– “Технологія виробництва”, “Працезнавство”, у США – “Освіта для кар’єри”, “Технологія”, у Японії – курс “Ознайомлення зі світом професій та праці” [7].

Уведення цих дисциплін передбачає зближення школи з виробництвом, сільським господарством, підвищення рівня технологічного навчання та профорієнтації. Технологічна підготовка спрямована, в першу чергу, на ознайомлення учнів з основами сучасного виробництва, вимогами до робочої сили, формування в учнів культури праці, зокрема на вміння її спланувати, економно використовувати ресурси, уміло користуватися інструментами та стежити за якістю виробів. Технологічна підготовка в старших класах має допрофесійний характер. У Японії та США технологічна підготовка здійснюється на спеціальних професійних відділеннях єдиної школи, що становить 30% учнів, після закінчення яких школярі отримують сертифікат професійної компетентності. Більшість старшокласників Японії та США (70 – 90% від загальної кількості) поєднують навчання в школі з роботою на виробництві або в сільськогосподарській сфері [5].

У ліцеях Франції та гімназіях Німеччини широко впроваджено “кооперативне навчання, під час якого школяр півдня (або північ) навчається в школі, а решту часу – проводить на виробництві, в сфері сільськогосподарської праці або у професійному центрі”.

У Німеччині, США, Великій Британії актуальна організація в межах навчального закладу індивідуальної трудової діяльності, створення міні-підприємств і компаній, які виготовляють і реалізують власну продукцію, надають послуги. Це допомагає старшокласникам ознайомитися і ввійти в атмосферу ринкових відносин, у світ бізнесу і виробництва, підготує їх не лише до випуску продукції, а й до її переробки та реалізації.

Так, наприклад, в США Конгресом держави було прийнято “Закон про підготовку робітників більш високої кваліфікації” (1962) та “Закон про професійне навчання” (1963). Закон 1962 року в основному спрямований на розвиток ремісничого навчання для безробітних та недостатньо зайнятих працею. Наступний, прийнятий 1963 року, – це спеціальний закон про ремісниче навчання, який ознаменувався будівництвом додаткових ремісничих шкіл у всіх штатах, головним його аспектом був акцент на розширення і базовість ремісничо-технологічної підготовки молоді [4].

Навчання базується на таких головних принципах:

1. Систематичність навчального плану: шкільні дисципліни, спрямовані на розвиток навичок і здібностей, які необхідні для оволодіння майбутньою професією.

2. Узгодженість набутих знань з майбутньою професійною діяльністю.

3. Спрямованість усього навчального процесу на підготовку молоді до корисної і продуктивної праці.

Серед основних рис технологічної освіти в американських школах можна виділити такі, як: зв’язок школи та виробництва; суспільно-корисний характер; різноманітний вибір практичних навчальних предметів; зв’язок професійного навчання із загальноосвітнім; врахування здібностей, інтересів, нахилів, потреб школярів під час вибору навчальних предметів; викладання в інтегрованому вигляді.

Предмет “Технологія”, що не так давно впроваджено для вивчення у загальноосвітніх школах США, охоплює такі фахові напрями: машинобудування, будівництво, електроніка, енергетика, зв’язок, землеробство, економіка, торгівля та ін. Предмет зорієнтовано на підготовку учнів з огляду на їхній продуктивний вік у ХХІ столітті. Особлива увага звертається на економічні аспекти виробництва, його принципи, інновації, методологічні підходи до розв’язання проблем та розвитку творчих здібностей учнів [5].

В окремих галузях виробництва у предметі “Технологія” 25% часу відводиться на вивчення теоретичних аспектів тієї чи іншої професії (понад 200 годин), а решта – 75 % часу присвячується професійній практиці на виробництві. Навчання триває упродовж 2 – 4 років, іноді навіть 8 років. Завдяки цьому близько чверті учнів старших класів отримують професійну підготовку з різних сфер виробничої діяльності, ведення сільського господарства: будівництва, слюсарної справи, ремонту автомобілів, металообробки, деревообробки тощо.

Школярам надається можливість проходити практику на підприємстві, чергуючи її з навчанням у школі. Існує кілька варіантів таких програм, що називаються “корпоративні” [2].

Окрім цього, на базі державних середніх шкіл функціонує понад чотири тисячі районних ремісничих шкіл, які дають можливість організувати навчання не менше як з п’яти професій. Ті підлітки, яким терміново необхідно здобути професію в цих закладах, вивчають домогосподарство.

Для того, щоб зв’язок між школою і виробництвом був більш плідним, для забезпечення їхньої роботи було створено

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА РУБЕЖЕМ

починаючи з 1981 року близько 175 рад з різними функціями: Ради зі співробітництва індустрії, освіти і праці, Консорціум вчителів професійної освіти і найму, Асоціація бізнесу, праці та освіти тощо. Ради мають право вирішувати будь-які питання щодо зв'язку школи зі світом професій, окрім працевлаштування молоді.

Розглядаючи проведені реформи, простежуються такі головні напрями:

- розвиток і становлення особистості з наявними принципами власної гідності і честі, умінням самостійно мислити і діяти;
- озброєння учнів різноманітними трудовими вміннями, які будуть необхідні в дорослому житті;
- розвиток активної, творчої діяльності з умінням використовувати і застосовувати свої здібності в тій чи іншій життєвій ситуації.

Модернізація технологічної освіти вплинула на зміну змісту виробничого навчання. Відбувається пошук нових методів, які б стимулювали самостійну роботу учнів. Проте перевага надається традиційному методу проєктів, який широко застосовується на підприємствах відомих фірм, а також у процесі підготовки робітників у навчальних центрах.

Номенклатура і зміст предметів з трудового і технічного навчання і виховання учнів в усіх середніх загальноосвітніх школах більшості зарубіжних країн спрямовані на їх професійну (допрофесійну) підготовку до активної участі у соціально-економічному житті своїх країн.

Виходячи із вище викладеного можна зробити висновок, що саме в недостатній професійній підготовці, підготовці до майбутньої трудової діяльності вбачалася першопричина складної ситуації на ринку праці серед молоді. Тому вся державна політика провідних зарубіжних країн була і залишається спрямованою на озброєння учнів професійними знаннями, уміннями та навичками, на злиття професійної підготовки учнів із загальноосвітньою та підготовку до трудового життя через предмети практичного спрямування, а саме через вивчення профілю "Технологія". Коротка характеристика технологічних профілів в країнах США, Японії, Франції, Італії, Німеччини, Великої Британії подано в таблиці 1.

Зазначимо, що у багатьох країнах світу організовано підготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів для проведення технологічного і технічного навчання учнів. Після завершення навчання у спеціалізованих вузах вчителі проходять відповідне фахове стажування з метою досконалого вивчення виробництва.

Висновки. Отже, вивчення концепцій технологічного навчання за рубежом, аналіз

спеціальної літератури дозволяє зробити висновок і визначити загальні положення та особливості, що властиві їхньому змісту, а також запозичити та впровадити досвід цих країн в системі технологічної підготовки старшокласників сільських загальноосвітніх навчальних закладів в Україні.

По-перше, технологічна підготовка учнів органічно пов'язана із загальноосвітньою і професійною підготовкою. У всіх зарубіжних країнах серед науковців та педагогічної громадськості, панує думка, що школа стане новою тоді, коли буде озброювати учнів глибокими і міцними технологічними знаннями, добре підготує до трудової діяльності в майбутньому. Тому впровадження технологічного профілю навчання в загальноосвітніх навчальних закладах України, який передбачав би допрофесійну чи початкову професійну освіту старшокласників сприятиме конкурентоспроможності випускника на ринку праці, підвищенню швидкості розвитку сучасного агропромислового комплексу та економіки України в цілому.

По-друге, велика роль відведена технологічному навчанню на основі формування пізнавального інтересу через залучення до технологічної діяльності на виробництві. Досвід зарубіжних країн доводить, що загальноосвітня підготовка повинна здійснюватися паралельно з техніко-технологічною підготовкою старшокласників, яку слід поєднувати з практичною діяльністю на сучасному виробництві. Тому для ефективного здійснення допрофесійної та початкової професійної підготовки учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів України доцільно залучати їх до активної практичної діяльності на сучасному виробництві.

По-третє, для здійснення на високому рівні технологічної підготовки в системі освіти зарубіжних країн на навчальний предмет "Технологія" відводиться 30 – 35% від загальної кількості навчальних годин. Це дозволяє ґрунтовно здійснювати допрофесійну та початкову професійну підготовку. Тому вважаємо за доцільне перенесення даного досвіду на систему освіти України.

По-четверте, досвід зарубіжних країн доводить необхідність фахового стажування педагогічних кадрів технологічного чи технічного навчання з метою досконалого вивчення сучасного виробництва. Тому необхідно змінити та удосконалити систему підготовки вчителів освітньої галузі "Технологія" в Україні, враховуючи здобутки США, Німеччини, Фінляндії тощо.

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА РУБЕЖЕМ

Таблиця 1.

Коротка характеристика технологічного профілю учнів старшої школи за рубежом		
Країна	Назва профілю	Мета профілю
1	2	3
Велика Британія	Дизайн і технологія	Передбачає підвищення рівня природничо-технічної освіти, надання підліткам можливості випробувати себе в різних сферах життєдіяльності, оволодіти початковими професійними знаннями та досвідом.
Франція	Промислова технологія	Отримання професійної підготовки до закінчення школи, підготовка молоді до оновленого технологічного виробництва, залучення до світу праці. Практикується альтернативна форма професійної підготовки, яка передбачає навчання на підприємстві і в навчальному закладі за єдиною навчальною програмою: практична підготовка – на підприємстві, теоретична – в закладі освіти.
Німеччина	Технологія виробництва, Працевзнавство	Підготовка підростаючого покоління, яке здатне адаптуватися до сучасного виробництва, переходити від одного виду праці до іншого. Дають можливість отримати робітничу професію.
Італія	Технологія	Підготовка молоді до технологічної діяльності за обраним профілем. Значна увага приділяється поєднанню теоретичного навчання з практичною діяльністю.
США	Освіта для кар'єри, Технологія	Підготовка учнів до продуктивної праці з врахуванням економічних аспектів виробництва, його принципів, інновацій. Переважна частина навчальних годин (близько 75%) відводиться професійній практиці на підприємстві. Передбачається отримання професійної підготовки з різних галузей виробничої діяльності, ведення сільського господарства.
Японія	Ознайомлення зі світом професій та праці	Озброєння учнів трудовими вміннями, які необхідні в професійній діяльності. Поділяється на професійне відділення, потоки: промисловий, сільськогосподарський, домогосподарський тощо, які в свою чергу поділяються на вузькі курси-напрями.
Фінляндія	Технічна праця, Робота з текстилем, Наука про домашнє господарювання, Землеробство та лісництво	Політехнічний принцип навчання провідним. Оволодівають вибраним виробничим фахом, беруть участь у професійному виробництві, набуття досвіду практичної роботи.

1. Абашикіна Н.В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: Монографія. – К.: Вища школа, 1998. – 207с.

2. Гурье Л.И. Профтехобразование во Франции: перспективы развития // Советская педагогика. – 1991. – №3. – С. 137 – 138.

3. Загородня О.М. Освіта в Англії // Освіта. – 1996. – 11 грудня. – С. 13 – 16.

4. Заїченко Н.В. Особливості освіти США на сучасному етапі і її реформування. // Колежанин. – 2003. – №11. – С. 34 – 40.

5. Капелюшні Т.В. Сучасні тенденції технологічної підготовки учнів у школах США // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені

Павла Тичини / Ред. кол.:Побірченко Н.С. (гол. ред.) та інші. –К.: Міленіум, 2005. – Випуск 12. – 266 с. – С. 44 – 49.

6. Ковчина І.М. Реформування загальної середньої та педагогічної освіти в Польщі у 80 – 90-х рр. XX ст.: автореф. дис. кан. пед. наук: – К., 1997. – 19 с.

7. Мельниченко Б. Професійна підготовка учнів загальноосвітньої школи зарубіжних країн // Професійно-технічна освіта. – 2003. – №3. – С. 42 – 45.

8. Hana Novakova. Uskutečnovani polytechnického vzdělání na školách v zahraničí // Výroba a škola. – 1990. – №6. – S. 249 – 256.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2009